

Prvi maj

Letošnji prvi maj, mednarodni praznik dela, bo naši deželi po vsej verjetnosti ves v znamenju bližnjih, izrednih volitev. Toda kljub temu ga bodo v naši deželi vsi delavci, med njimi tudi naši ljudje, tako doma kot v tujini, proslavili znova kot svoj praznik, kot praznik dela, pomladni in upanja v lepso prihodnost. Saj je upanje edino, kar nam še preostane, spričo vseh tegob in težav, ki tarejo naše ljudi. Te pa so, kot smo že tolkokrat zapisali, predvsem v tem, da dela doma ni, da naša deželica še vedno propada in je obsojena na umiranje, da morajo naši ljudje še vedno v tujino za delom, ki jim ga tudi vsa praznovanja prvega maja, praznika dela, kljub temu ne morejo nuditi.

Kljub vsemu temu pa nas ob delavskem prazniku vendar obhaja topla misel, da so z našimi težavami in problemi solidarni vsi delavci sveta in da je njihova borba za kruh in življenje tudi del borbe za naše pravice dela in življenja, kar vsekakor ni nekaj majhnega in nepomembnega. Zato se tudi mi vsi, doma in raztreseni koderkoli po svetu, solidarno pridružujemo borbi vseh delavcev sveta za pravičnejši prostor pod soncem in za pravičnejši kos kruha. V tem smislu je torej tudi prvi maj naš praznik, pa čeprav se na ta dan in na ta praznik ne bodo vrnili naši rojaki pod rodni krov, kot se običajno vračajo ob drugih, bolj družinskih praznikih. Vendar smo prepričani, da bodo tudi v tujini, tako kot mi doma, praznovali ta praznik in bodo v duhu z nami, saj nas vse, poleg iste krvi veže tudi ista vez - delo, ki ga opravljamo povsod in vsak dan, pa naj bo to doma, v bližini naših domov ali pa v daljni tujini.

Že na začetku smo omenili, da bo letosnji prvi maj pri nas bolj v znamenju volitev. Zato pozivamo vse, ki jim je pri srcu naša deželica, da se bodo v teh dneh odločili za volilne liste tistih strank, ki jasno in glasno, javno in prepričljivo v svojih programih izjavljajo, da se bodo zavzemale za pravice in zaščito nacionalnih manjšin v naši deželi, to je za pravice in zaščito našega rodu v beneških dolinah in po pobočjih.

Ko torej pozdravljamo mednarodni delavski praznik - prvi maj, dan dela in delovnih ljudi, želimo ob tem prazniku tudi vsem našim rojakom vse najbolje k prazniku in uresničitev njihovih daljnih želja, da bi delo končno naši doma.

BENEŠKI SLOVENCI IN POLITIČNE VOLITVE 7. IN 8. MAJA LETOS

Skupen dokument posameznim strankam ustavnega loka o konkretnih zahtevah naše etnične skupnosti - Volili bomo tiste stranke in tiste kandidate, ki nam dajejo največ garancij za rešitev naših perečih problemov

V zadnji številki našega lista smo objavili vest, da bo letos volilo samo 200 tisoč emigrantov od 5 milijonov, ki delajo po svetu v raznih deželah sveta.

Približno štiri milijone in 800 tisoč italijanskih državljanov ne bo moglo opraviti svoje državljkanske dolžnosti na letosnjih političnih volitvah in pozitivno vplivati, kot bi sicer brez dvoma, če bi bili doma, na razvoj političnih dogodkov v svoji domovini.

Velikemu odstotku italijanskih državljanov - emigrantov ne bo dana možnost, da bi protestirali s svojim glasom proti tistim političnim voditeljem, ki so odgovorni, da je moralno iti iskat toliko italijan-

skih delavcev delo in kruh v druge dežele, da ne bodo mogli vplivati s svojim glasom, da bi se spremenil politični položaj, da bi se ustvarili takšni pogoji, da bi vsi državljanji dobili delo in zaslужek v svoji domovini.

Če velja ta govor na splošno za vso Italijo, velja še toliko več za nas, beneške Slovence, saj je pri nas odstotek emigrantov mnogo višji nad povprečnostjo italijanske države in nad povprečnostjo vseake italijanske pokrajine.

Mlađi delavci, napredni in razgledani ljudje, so pri nas odsotni, zato smo kulturno, politično in gospodarsko zaostali. Manjakal je neposre-

den vpliv na razvoj dogodkov najbolj zdravih sil naše dežele. Pomanjkanje tega vpliva smo vedno občutili na političnih, še bolj pa na upravnih volitvah.

Tudi na teh volitvah bomo občutili odsotnost teh zdravih sil, naših emigrantov.

Kako lahko vplivamo mi na demokratično izbiro naših ljudi pri volitvah?

Naš list je glasilo vseh beneških Slovencev, tudi tistih, ki se ne zavedajo in so bili zapeljani ne po svoji krvidi.

Kot taki ne moremo poseči direktno v volilno kampanjo, vendar nam ni vseeno, kako bodo naši ljudje glasovali. Mi moramo oddati svoj glas za demokratične stranke. Duh fašizma, ki nam je napravil toliko gorja, pred vojno in po vojni, mora izginuti iz naših dolin, čeprav se skriva pod kinko drugih strank.

Pretrpeli smo mizerije. Naš narod je razcepłjen po vsem svetu in vsi vemo kdo nosi za to odgovornost. Tem ne moremo dati svojih glasov. Če bi jih dali, bi si dali z motiko po prstih.

Naš list se je udeležil z zavoljstvom sestanka kulturnih društev Beneške Slovenije, na katerem je bilo sklenjeno, da se sestavi skupen dokument o konkretnih zahtevah in da se te zahteve dostavijo posameznim strankam ustavnega loka, na za to pravljjenih sestankih.

Tudi mi smo izdelali svoj dokument o naših zahtevah in v ponedeljek 24. aprila smo bili prisotni v Špjetru na sestanku sedmih društev iz naših dolin s kandidati Krščanske Demokracije.

Ko gremo v tisk, se pripravljajo sestanki še z drugimi strankami.

Naše in zahteve drugih dru-

štev bomo objavili po zaključenih razgovorih s strankami.

Moramo ustvariti takšno zrelost v naših dolinah, v naših ljudeh, da ne bodo več oddajali na slepo svojih glasov, ne da bi imeli nič od tega.

Na zadnje še eno priporočilo našim volivcem: stranke so dobre in slabe. Prav tako so dobri in slabii kandidati na posameznih listah. Volite za najboljše, za takšne, ki dajejo največ garancij za rešitev naših perečih problemov!

VOJAŠKE SLUŽNOSTI

Obljube vojaških oblasti

Pred kratkim je načelnik generalnega štaba italijanske vojske general Mereu obiskal nekatere vojaške garnizije na našem področju. Ob tej priložnosti je general Mereu sprejel v Tricesimu tudi župane iz Tarcenta, Brda, Nem in Tipane. Župani Zanutt, Sinicco, Barchies in Tomasino so načelniku generalnega štaba natančno razložili svoje gospodarske in ekonomske načrte, ki bi jih radi uresnili na področju svojih občin. Pri tem so generala Mereua opozorili, da bi utegnili postati vsi načrti za razvoj tega področja nekoristi in brezuspešni, ker so v direktnem nasprotju z vojaškimi služnostmi, ki veljajo na tem področju. Ob tem so opozorili generala Mereua

tudi na škodljivost nameovanega novega vojaškega poligona v Brdu, ki bi resno ogrozil vse načrte tamkajšnje občine za njen razvoj, zlasti na turističnem področju.

Na ta način so župani zares posredovali načelniku generalnega štaba želje in hotenja prebivalstva omenjenih občin, ki želi, da bi vsaj omilili, če že ne odpravili vojaških služnosti. Znano je, da so prav vojaške služnosti na naši deželi ena izmed osnovnih zavor za nadaljnji napredek in razvoj že tako zaostale in revne Beneške Slovenije.

General Mereu je županom zagotovil, da so vojaške oblasti v tem smislu pripravljene pogovarjati se z njimi o navedenih problemih, zlasti pa o vojaških služnostih.

Emigranti ostro obsojajo odložitev razprave o njihovi vlogi v deželnem svetu

Dne 9. aprila so se v Baslu v Švici sestali na izrednem sestanku predstavniki društev izseljencev iz dežele Furlanije-Julijske krajine, da so razpravljali o novem položaju, ki je nastal spričo dejstva, da so večinske stranke odklonile predlog o razpravi v deželnem svetu o vlogi, ki jo je podpisalo več tisoč izseljencev. Sestanka so se udeležili predstavniki društva ALEF Conti in Faina, ACLI - ERAPLE Dassi, PAL FRIUL Fabbri, za Društvo slovenskih izseljencev Furlanije-Julijske krajine pa Marko Petrig, Renzo in Dino Del Medico ter Ado Conti.

Tako ob pričetku sestanka so ostro obsodili izjavo župana iz Brda, ki je v intervjuju italijanski televizijski dejal, da se emigranti vračajo domov zaradi podpor, ki jih nudi dežela izseljencem na podlagi zakona. To je dejal, kljub dejstvu, da je župan ene tistih občin, ki ima najniže osebne dohodke cele Italije, kjer ni nobene industrije in niti ni predvidena v prihodnjih letih.

Nadalje so razpravljali tudi o stališču Krščanske demokracije, ki ob podpori fašistov noče preučiti vloge, ki jo je podpisalo deset tisoč emigrantov, od katerih je bilo dva

tisoč iz Beneške Slovenije. Poudarili so še prav posebej, da je še naprej potrebna enotnost naprednih organizacij, ker so te najbolj resen in učinkovit nastop.

Predsednik društva slovenskih emigrantov Marko Petrig je nato predlagal, naj bi ob sedanjih političnih volitvah pripravili propagandne letake z navedbo strank, ki nasprotujejo rešitvi perečih vprašanj izseljeništvu in niso hotele razpravljati v deželnem svetu o predloženi vlogi. Dejal je tudi, naj bi bilo na letakih tudi vabilo izseljencem, naj glasujejo za tiste stranke, ki se potegujejo za resno in učinkovito rešitev vprašanja slovenske manjšine v Italiji, zlasti v videmski pokrajini, ter splošnih vprašanj izseljeništvu.

Ob koncu sestanka so odbili tudi resolucijo.

V Ogleju maša v štirih jezikih

Bratstvo, ki naj velja za vse narode

V nedeljo, dne 16. t.m. so se v Ogleju srečali visoki predstavniki katoliške cerkve iz Italije, Jugoslavije, Avstrije ter Zahodne Nemčije na evharistični slavnosti. Z zvonika te katedrale so vihrali zastave Italije, Jugoslavije, Avstrije in Zahodne Nemčije in lepaki v štirih jezikih so bili že več dni prej po vseh zidovih bližnje in daljnje okolice.

V Ogleju se je zbraloko 20 škofov, povečini iz Italije, prišla sta pa tudi slovenski škof dr. Jože Pogačnik iz Ljubljane in dr. J. Jenko iz Kopra.

Osrednjo svečanost je zaviljalo naši goriški nadškof Cocolin. Maševal je dunajski kardi-

Panorama Cividala z okolico, kjer se zadnja leta uspešno razvija industrijsko področje

Predsedniki volišč v Beneški Sloveniji

Prizivno sodišče v Trstu je že imenovalo predsednike volinjih sedežev. V komunah na območju Beneške Slovenije so bili imenovani za predsednike sledeči:

V komunu Ahten: I. sekacija Marco Pittioni; II. Domenico Pittioni; III. Luigi Fattori; IV. Giorgio Tomassino; V. Alcide Turco; VI. Ottorino Mattielich.

V komunu Brdo v Terski dolini: I. sekacija rag. Sergio Negro; II. dr. Giuseppe Di Gidia; III. Maria Rosa Cutello; IV. Elsa Saccardo.

V komunu Dreka: I. sekacija Silvano Muner; II. Ennio Muner.

V komunu Fojda: I. sekacija dr. Mario Drigani; II. dr. Claudio Mussato; III. dr. Luciano Andretta; IV. Paolo Del Bianco; V. Bernardino Celledoni; VI. Rino Colussa; VII. Vittorio Caruzzi; VIII. Gianni Cedermaz.

V komunu Grmek: I. sekacija dr. Orlando Castellano; II. dr. Ennio Mazzei.

V komunu Neme: I. sekacija dr. Ezio Franz; II. dr. Paolo Amadio; III. Serenella Casati; IV. dr. Gianpaolo Borghello; V. Franco Di Gianantonio; VI. dr. Sergio Mudu; VII. Lucio Garofoli.

V komunu Podbonesec: I. sekacija Ennio Dorbolò; II. Ezio Turolo; III. Giorgio Timballo; IV. Pasquale Specogna; V. Giovanni Cubana.

V komunu Prapotno: I. sekacija Danilo Marinig; II. Lucio Zorzettig; III. Leandro Costaperaria.

V komunu Sovodnje: I. sekacija Vito Caponio; II. rag. Giuseppe Nicli; III. dr. Gaspare Torretta.

V komunu Srednje: I. sekacija Adriano Rojatti; II. Antonio Qualizza.

V komunu Sv. Lenart: I. sekacija rag. Arnaldo Gori; II. dr. Augusto Lauretig; III. Teresa Leban; IV. Silvano Zompicchiatti.

V komunu Sv. Peter: I.

sekacija dr. Arrigo De Pauli; II. Lorenzo Piacentini; III. M. Ida Piacentini. IV. Giampaolo Gattolin; V. Francesco Vivona.

V komunu Tavorjana: I. sekacija dr. Lorenzo Guglielmotti; II. dr. Beatrice Ma-

nuppelli; III. Angelo Toffoletti; IV. Rodolfo Piccaro.

V komunu Tipana: I. sekacija dr. Basilio Pispisa; II. Gianni Noacco; III. Livia Valent; IV. Gino Berra; V. Sandrino Coos; VI. Giuseppe Cuffolo.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Kdaj bodo odprti sezonski obmejni prehodi

Tu spodaj prinašamo urnik sezonskih obmejnih prehodov za kmete, ki imajo dvolastniško prepustnico.

Prehodi Stopa, Ostruga in Rovan bodo odprti od 24. do 31. marca, od 8. do 24. julija in od 11. do 23. oktobra; Košina in Podbreg od 17. junija do 8. julija in od 29. septembra do 9. oktobra; Meлина od 24. do 31. marca, od 16. junija do 7. julija in od 23. septembra do 7. oktobra; obmejna prehoda Fantane in Molinovec pa od 17. junija do 7. julija in od 23. septembra do 7. oktobra.

TRI MILIJONE LIR ZA POPRAVILO CESTE

Te dni je prapotniški komunalni apalt dela za ureditev ceste, ki vodi iz Podrskije proti Salamantu. Ob tej priliki bodo odpravili tudi tisti zelo nevaren ovinek, kjer se je dogodilo že toliko prometnih nesreč. To delo bo bilo nekaj več kot tri milijone lir, za kar bo dala dejela svoj prispevek.

Iz Nadiške doline

Špeter ob Nadiži postaja mestece

Špeter ob Nadiži zadnja leto izredno hitro spreminja svoje lice, saj ima že danes videz malega mesteca. Domični grade nove hiše, ki niso navadne kmečke hiše, ampak prave vile in seveda obnavljajo tudi stare, ki postajajo nič manj lepe kot novozgrajene, posebno ob poletnem času, ko so vse okrašene s cvetjem. Že znani zgodovinar prof. Francesco Musoni je pisal, da je Sv. Peter mal, a čeden tržič, ki se na dolgo vleče ob Nadiži.

Sedaj bodo preuredili tudi «plac» v centru vasi. Ker je pred leti tu pogorela neka hiša, jo bodo sedaj do tak podrli in tako odpravili tudi oster ovinek. Poleg tega naj povemo še to, da bo dala de-

žela 20 milijonov lir prispevka za ureditev tega trga in zato je pričakovati, da bodo z deli pričeli v kratkem.

SESTANEK ZUPANOV NADISKIH DOLIN

V Špetru so se sestali župani komunov Nadiških dolin in sklenili, da bo osrednja proslava osvoboditev 25. aprila v Špetru. Sklenili so tudi, da bo sedež Konzorcija nižje srednje šole, h kateremu pripadajo komuna Sovodnje in Podbonesec, v Špetru. Ob zaključku sestanke so proučili še nekatera vprašanja, ki zadevajo zdravniško osebje, odvisno od Konzorcijev.

SREDNJE

ZA JAVNO RAZSVETLJAVO

Tudi komun Srednje bo dobil dejelno podporo in sicer 20 milijonov lir. Ta podpora bo služila za modernizacijo javne razsvetljave (10 milijonov) in za ureditev cest. Namestili bodo namreč neon luči, ceste pa razširili in asfaltirali.

PODBONESEC

ZA POPRAVILO VODOVODA V STUPCI

Končno bodo mogli popraviti vodovod tudi v Stupci. Dejelno odborništvo za javna dela je namreč dodelilo komunu 10 milijonov lir, da bodo mogli pričeti z deli. Sedanji vodovod je zelo slab in ne daje dovolj vode, posebno v poletnih mesecih.

Prihodi in odhodi vlakov iz videmske železniške postaje

ODHODI

PROTI BENETKAM: 3.32 - 5,14 - 5,36 - 5,55 - 6,10 - 6,38 - 7,11 - 7,24 - 9,10 - 10,48 - 11,55 - 12,35 - 13,42 - 15,00 - 15,10 - 15,20 - 16,08 - 16,56 - 17,57 - 18,46 - 18,56 - 20,28 - 21,23.

PROTI TRBIŽU: 5,29 - 7,21 - 9,12 - 12,32 - 13,42 - 15,30 - 15,30 - 17,50 - 19,18 - 22,09 - 23,15.

PROTI TRSTU: 5'00 - 5,44 - 7,12 - 7,16 - 7,42 - 10,27 - 13,02 - 13,25 - 15,04 - 16,20 - 17,53 - 18,02 - 19,24 - 20,42 - 21,37 - 22,35 - 23,13.

PROTI ČEDADU: 6,30 - 7,30 - 8,30 - 11,30 - 12,30 - 13,30 - 14,30 - 15,30 - 16,30 - 17,30 - 18,40 - 19,50 - 22,20.

PRIHODI

IZ BENETK: 1,47 - 6,26 - 7,09 - 7,37 - 8,39 - 9,00 - 10,24 - 11,19 - 12,55 - 14,25 - 14,59 - 15,18 - 16,00 - 17,32 - 17,54 - 18,34 - 18,59 - 20,10 - 21,32 - 21,58 - 22,32 - 22,57 - 23,07 - 23,37.

IZ TRBIŽA: 5,07 - 7,05 - 7,15 - 10,10 - 11,50 - 14,47 - 14,56 - 17,36 - 17,48 - 19,15 - 21,11.

IZ TRSTA: 0,17 - 5,09 - 7,06 - 7,16 - 8,18 - 8,30 - 11,42 - 13,27 - 14,35 - 15,06 - 15,15 - 16,02 - 18,32 - 19,44 - 20,19 - 21,45 - 21,56.

IZ ČEDADA: 6,20 - 7,20 - 8,20 - 9,20 - 10,20 - 11,20 - 12,20 - 13,20 - 14,20 - 16,20 - 17,20 - 18,20 - 19,40 - 20,40.

IZ TERŠKE DOLINE

Franko Walter Marchiol iz Muzcev izgubil življenje pri prometni nesreči

Kumpanjali smo k zadnjemu počitku našega mladega Franka Walterja Marchiola. Paršul u je od Germanije ledat sve jude, mamu anu oču, saluduat svu zemlju, ma disgracija stradal nam na a odnesla.

Djalal u je tej kvasi sousje naši judeji po svetu. Bil je mehanik v Esslingenu am Neckar v Germaniji. Sousji su a majili degjar, bil u je povno sarčan anu dobar. Popolacion od sva kumuna od Barda na a kumpanjala na ti zadnji poti. Vicesindik majestro Negro Egidio pa u a saludul za ime svjeh. Težko to je umrjeti, ma umrjeti mlad to je najtežko. Naša zemlja, ke u ju majil povno degjar, na mu budi lahna; Geniturji pa nu acceptaše naše sincere sožanje (condoglianze).

Na se zbrala komision eletoral za nominati skrutaturje. Sejo (riunion) u vodil sindik Sergio Sinicco ob sodelovanju tajnika dr. Crittija. Za parvo sezion eletoral to je za Bardo anu za vas Sedlišče, so bili nominani tizi klè skrutaturji: Marchiol Giovanni Brisicul, Mizza Giorgio, Mizza Giovanni Kambulić, Sinicco Giuseppe Baghin, Bobbera Franco. Za drugo sezion eletoral, ke na komprendà vas Zavarh, so bili imenovani za skrutaturje Vazzaz Mario, Culetto Dario, Negro Attilio, Negro Dante, Negro Alfonso.

Za trenčju sezion, tole to je za Ter anu Muzac, su bi nominani Cullino Olivo, Bat-

toja Dionisio, Molaro Beniamino, Battuja Emilio, Battuja Evaristo. Za zadnju sezion, to je tu četjirju, tou kateru nu prideju vasi Njivica, Podbardo, Brjeh so bili nominani De Marco Giovanni, Mizza Roberto, Marchiol Alberto, De Bellis Pietro, Molaro Enrico.

NJIVICA

V teh dneh so popravili ovinek dou par Stefanute anu ljepe asfaltirali tele tok ceste. To pa tjebo biti zelo pametno pokomodati še oni kraj poti blizu Pidaliče, ke jez ljet u je perikolant anu protezan s par daskami. Potrebno to je manko injele to se pokomodi, ko se bližamo stagjuni turistiki.

FOJDA

Kri za Jugoslavijo

ZA POPRAVILO CEST

Ministrstvo za javna dela je sporočilo, da so našemu komunu dodelili 15 milijonov lir za popravilo in asfaltiranje cest. Z deli bi morali pričeti kmalu in jih dokončati še letošnjo pomlad.

Naši dragi rajnki

IZ KOMUNA SV. LENART: 79-letni Andrea Bergnach, 68-letni Luigi Borgnolò in 30-letni Gianni Cirstig in Utane.

IZ KOMUNA SV. PETER: 80-letna Argia Sigheri vd. Vogrig, 61-letni Pietro Blasetig in 51-letni Davide Marcolini.

IZ KOMUNA PODBONESEC: 82-letni Luca Battistig.

IZ KOMUNA SREDNJE: 69-letni Vincenzo Qualizza.

IZ KOMUNA GRMEK: 69-letna Antonia Bucovaz vd. Gus.

IZ KOMUNA PRAPOTNO: 57-letni Virgilio Sgariavello, stanjujoč v Podvratih v komunu Fojda in 79-letni Giovanni Marchig.

IZ KOMUNA AHTEH: 72-letni Angelo Turcutto in 76-letna Irma Mainardis vd. Bin.

IZ KOMUNA TAVORJA-NA: 72-letna Iginia Specogna.

IZ KOMUNA NEME: 77-letni Domenico Vizzutti.

IZ KOMUNA DREKA: 80-letni Gianni Bergnach.

IZ KOMUNA BRDO V TERSKI DOLINI: 20-letni Franco Walter Marchiol iz Muzcev.

IZ KOMUNA REZIJA: 22-letni Giorgio Clemente.

IZ KOMUNA TAVORJANA: 76-letni Antonio Florean iz Mažerol.

Vsem sorodnikom naših dragih rajnkih izrekamo naše globoko sožalje.

General Mereu med župani Tarčenta, Brda, Nem in Tipane po razgovorih v Tržizmu o vojaških služnostih

Sprehod skozi slovensko književnost

FRAN DETELA

Detelovo pisateljsko delo pomeni v slovenski književnosti v marsičem tehten prispevki k realističnemu upodabljanju slovenskega družabnega življenja proti koncu devetnajstega stoletja.

Fran Detela se je rodil 1850. leta v Moravčah na Gorenjskem. Gimnazijo je študiral v Ljubljani (bil je Tavčarjev sošolec), na Dunaju pa klasično filologijo in francoščino. Poučeval je štirinajst let v Dunajskem Novem mestu, nato pa je bil gimnazijski ravnatelj v Novem mestu (1890-1906). Po upokojitvi je živel v Ljubljani in opravljal knjižničarsko službo v Francoskem inštitutu. Umrl je 1926. leta v Ljubljani. V povestih »Malo življenje« (1882), »Prihajač« (1888) in »Gospod Lisec« (1894) prikazuje življenje na kmetijah v polpretekli dobi in značilne pojave začetnega kapitalizma na vasi.

V svojem najboljšem delu »Trokja« (1897) je prikazal vaške graščake in tri tipice podeželskih izobražencev, bivših dunajskih visokošolcev: mladi dr. Vladimir Dragan tragično propade, Lovro Bojanec doživi mnogo preizkušenj in najde pot v urejno življenje, propadli študent Radivoj Čuk pa bi slej ko prejše nedalje razglašal prazno, gostobesedeno rodoljubarstvo in posedal po gostilnah, a se umakne na Dunaj. Med grajsko gospodo je osrednja oseba Majerjeve Irma, ki je »trojka« mešala glave, a jo ustrelj zapeljivec.

Razen za resne je kazal Detela smisel tudi za smerne strani življenja, v humoreski »Kislo grozdje« (1883), v povestih »Rodoljubje na deželi« (1898), »Novo življenje« (1898), »Delo in Denar« (1910), Sošoli (1911), »Tujski promet« (1912), »Svetloba in senca« (1916), zlasti pa v humoreskah in satirah »Zrtev razmer« (1912), »Spominska plošča« (1914), »Trpljenje značnjega moža« (1916), »Nova metoda« (1917), »Oficiala Ponižna zločin« (1920), »Kapitalist Rak« (1923).

Napisal je tudi dva zgodovinska romana iz zadnjih let Celjanov: »Veliki grof« (1885) in »Pegam in Lamborghini« (1891). Poslednji je dolgo let veljal za najboljšo slovensko zgodovinsko povest, vendar je v njej pre malo psihološke utemeljitve in plastičnih opisov življenjske

ga okolja. Napisal je še zgodovinski povesti »Hudi čas« (1894) in »Takšni so« (1900); prva zajema snov iz francoskih časov, druga pa je slika iz protestantske dobe.

S prizanesljivo grajo kaže Detela smerne strani življenja v veselih igrah »Učenjak« (1902) in »Dobrodost« (1917) ter v zgodovin-

ski veseloigri »Dobrodušni ljudje« (1908).

Detelovo pisateljevanje razdoveda poetičnega realista, ki si prizadava, da bi slikal okolje po zgledu francoskih realistov. Zanj je značilna satirična hudočnost, dobrohotna kritika življenja in krščanska vzgojnica.

S svojimi deli je Detela

izpopolnil galerijo tipov iz kmečkega in delavskega ljudstva, malomeščanstva, podeželskega in mestnega izobraženstva, ki jih slika bodisi kot ljudske zajednice, koristolovce, lažne rodojube, špekulantne, strankarske politikante, papirnate literate, uradniške stremuh, pobožnjake ali pa prisiljene društvarje.

NAŠI PO SVETU

Intervento di Ado Cont alla Consulta Regionale sull'emigrazione della Slavia friulana

Il giorno 15. aprile si è riunita a Trieste la Consulta regionale per esaminare i problemi dell'emigrazione della regione Friuli - Venezia Giulia. Riportiamo l'intervento di Ado Cont sull'emigrazione della Slavia friulana:

Ormai è stato rilevato da tutte le parti che il Iº Piano Regionale per lo sviluppo economico è completamente fallito.

Soprattutto per quel che riguarda la Slavia friulana, non si è fatto nulla, all'infuori della sistemazione di qualche strada, di cui si servono le intense servitù militari.

La nostra gente continua ad emigrare, i paesi si spopolano. Oltre 15 mila appartenenti al gruppo etnico sloveno hanno abbandonato le proprie case in quest'ultimo dopoguerra. Basia citare alcuni dati ufficiali: nei sette comuni delle Valli del Natisone, più quello di Taipana e di Lusevera, nella Val Torre, contavamo nel 1951 due mila bambini fino all'età di sei anni. Nel 1969 soltanto 825. Sempre negli stessi comuni furono registrati nel 1951 2922 bambini dal 6º al 14º anno di età.

Nel 1969 soltanto 1434. Così stiamo andando verso il completo dissanguamento del nostro gruppo etnico.

Come regalo di Natale ci è stata chiusa l'unica fabbrichetta, la fornace di Cemur, che dava lavoro a 27 operai delle Valli. Anche per loro non è rimasta altra strada se non quella dell'emigrazione.

Ci sono state manifestazioni di protesta, perché la nostra gente non è più disposta a sopportare supinamente le discriminazioni. C'è stato un movimento di popolo e di prese di posizione da parte

dei Circoli di cultura, di associazioni e dei partiti democratici. E' mancato l'appoggio delle autorità e della Regione che non ha fatto nulla per impedire la chiusura della detta fornace.

Le Associazioni e le organizzazioni degli emigranti hanno presentato alla Regione una petizione di richieste precise e concrete, con oltre dieci mila firme. La petizione è stata sottoscritta da oltre 2.000 abitanti della Slavia friulana.

Le nostre richieste non erano né assurde, né utopistiche, ma realizzabili con un po' di buona volontà politica, richieste da inserire nel IIº Piano Regionale di sviluppo economico. Ma ecco che manca la buona volontà politica! Si cerca di ignorare, di accantonare la nostra petizione. Come reagiranno i nostri emigranti e le nostre popolazioni, lascio supporre a voi, Signori, che governate la Regione. Ed è giusto che gli emigranti reagiscano energicamente contro l'incompre-

sione, contro l'insensibilità di coloro che potrebbero fare molto e non fanno niente.

Pure la Legge Regionale n. 24 del 1970 si è dimostrata un blef, se addirittura non un inganno in diversi casi. La legge si è dimostrata inadeguata. Tanti nostri emigranti sono rimpatriati con la speranza di trovare aiuto nella stessa e di rimanervi. Dopo aver atteso per mesi invano il contributo di prima sistemazione e l'occupazione in patria, se ne sono ritornati là da dove venivano, amareggiati, delusi, avviliti.

Noi chiediamo con forza dei dieci mila firmatari, con l'appoggio di tutte le nostre popolazioni, affinché le richieste contenute nella petizione presentata alla Regione vengano inserite nel IIº Piano di sviluppo economico, o comunque, accettate.

Solo in questo modo si dimostrerà di non voler la fine del nostro gruppo etnico ed il depauperamento ancora più disastroso del Friuli.

Pismo iz Švice

Iz Švice nam poročajo, da je bil 15. aprila t.l. v Herisau sestanek članov in zastopnikov Društva slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije, ki delajo v nemškem predelu Švice. Goste je pozdravil Pio Cagnaz, ki je nato oral razne probleme, ki tarejo Beneško Slovenijo zlasti radi masovnega izseljevanja.

Podčrtal je še prav posebej, da je deželna uprava sprejela do sedaj nezadostne ukrepe glede šolstva, zdravstvenih

struktur in razvoja industrije. Prikazal je tudi problem vojaških služnosti, ki hromijo Beneško Slovenijo in ovirajo gradnjo ter razvoj turizma in kmetijstva.

Na sestanku v Herisau je govoril tudi Aldo Binatti, ki je omenil dosedanje uspehe raznih organizacij v korist izseljencev in tudi obravalo ukrepe glede izseljencem za gradnjo, nakup ali razširitev stanovanj ter za pomoč revnim emigrantskim družinam.

Tega se je Čedermac komaj zavedel, pogled je upiral v mater. Bilo mu je v trenutku jasno, kako je z njo. Koščena, bleda, sinjkasta lica, a oči, kakor da so ji zagrnjene s sivo tančico; v dnu zenic ji je gorela poslednja iskra življenja. Ob tem pogledu ga je obšla taka dušna stiska, da je glasno zastikal; ni se vzdržal drgeta. Toda ni se ganil, ni spregovoril, kakor da se boji motiti bolnico.

Slišala ga je, ko je vstopil. In četudi ga ne bi bila slišala, bi bila čutila, da je v kamri. Počasi, z muko je premaknila glavo in ga pogledala z na pol ugaslim pogledom. Poskusila se mu je celo nasmehniti, kakor vselej, kadar jo je obiskal, a se ji ni posrečilo. Le nekaj rahlega, komaj zaznavnega ji je spreletelo upali, mrliski obraz in takoj ugasnilo. Tako, kot huške svetel žarezek preko mračne pokrajine. Le s težavo je odpirala veke, ki so ji lezle vkljuk, kakor za večno spanje, in ga ni nehala gledati. Prsi so se ji burno dvigale pod odojo.

Po prstih je stopil do postelje in se nagnil nadnjo. »Kako je, mati?«

Zdeleno se je, da se je zopet hotela nasmehniti. Trudila se je, da bi spregovorila, a ji je le nerazločno grgranje prišlo iz grla. Stresnila je z glavo, kakor da bi mu hotela dopovedati: Ne morem! Suha, žilnata roka, ki je ležala na odeli, mu je namignila, naj sede.

Ubogal je. Sédel je k postelji in prijet mater za roko. Njeni suhi prsti so se ga nemirno dotaknili, tiha blaženost se ji je razlila po obrazu. Bil je ganjen, nekaj časa ni mogel dvigniti oči, opazoval je njeno roko. Bilo je prvič, da jo je tako pozorno ogledoval. Z njo ga je družilo tisoč spominov. Nehote mu je prišlo, da jo je božal. V življenju si nikoli nista izkazovala tiste nežnosti, ki sta jo drug do

* Kaj pravi Petar Matajurac? *

Tisti, ki hodi po svetu an berē dōrnale, vidi, da se dogajajo čudne reči po svetu an po naših dolinah.

Takua po svetu, ku parnas, se djela puno reči na robe.

V Indokini živijo buogi ljudje, ker niso tam dežele ekonomsko razvite. Namesto da bi jim dajali bogati Amerikanci kruha, metajo nanje debele bombe, da bi jim uničili an požgali še kar imajo.

U Pakistanu so se tukli med sabo rjeveži, namjesto da bi djelali med sabo, da bi se rešili iz ubuoštva an mizerije.

U Indiji umirajo ljudje od lakote, imajo pa »aroplane«, tanke an na milijone krav, ki krepavajo od starosti, ker obedan jih ne ubiva, kjer obedan ne uživa kravjega mesa: ubivajo pa ljudi, kjer je krava Buog, ljudje pa so manj ku krava!

U Franciji so peljali u kliniko Belfort Raymonda Roblesa, starega 46 let, da bi mu naredili operacij za hemoroide. Kadar se je zbudi, po operacijou, ga je bolel an sarbeu nuos. Operirali so ga bli za sinus, (sinusite). Ko je tožu kliniku, da bi mu plačala škodo, je kirurg odgovoril, da je zgre-

šila bolničarka (infieriera).

Kadar sem tuole prebrau na francoskem časopisu, sem se smejav, a sem tihom pomislil, da se je malo za smejav, ker se dogajajo tudi par nas čudne reči an zgrešeni operacijni.

Naše otroke pošijamo u šuolo, kjer napravijo iz njih tajšno operacijon, da bi ne znali vič po slovensko. Se vje pa, da ti operacijoni malo zaledajo, saj se pri večini otrok, ko končajo šolo, vrne stara »boljezan«, to se pravi, da govorijo le po slovensko.

Zgrešene operacije so napravili tudi na naši zemlji: Podbunjesac je ratu Pulfero, Carni Varh-Montefosca, Garmak-Grimacco, Sovodnje-Savogna, Srednje-Stregna an takuka naprej.

Namest da bi zidal nove fabrike, poverjajo an zaprerojajo še tiste, ki so. Naši djeluc an kmetje, ki so ubuoščeni, votajo za te bolegate.

Use je zmješano. Upršam Vas, kadā bo svjet pametan?

Vas pozdravlja Vaš

Petar Matajurac

ZA NASE DELO

Kaj bomo delali meseca maja

NA POLJU bomo meseca maja okopavali in sicer v vršičanjem mladih poganjkov. Odstranjujmo sesalce, dokler se preveč ne utrdijo. V razdobju enega tedna večkrat škopimo hruške, jablane in češnje s svinčenim arzeniatom ali s kakšnim drugim primernim preparatom. Brž ko se pojavi na breskvah listne uši, jih dobro poškropimo z 1,5 odstotnim nicolom.

NA TRAVNIKU začemo kositi lucerno in drugo deteljo. Proti koncu meseca lahko začnemo kositi tudi stalne travnike.

V SADOVNIJAKU se prepričajmo, če so cepi

prijeli. Začnimo z zelenim obrezovanjem in sicer v vršičanjem mladih poganjkov. Odstranjujmo sesalce, dokler se preveč ne utrdijo. V razdobju enega tedna večkrat škopimo hruške, jablane in češnje s svinčenim arzeniatom ali s kakšnim drugim primernim preparatom. Brž ko se pojavi na breskvah listne uši, jih dobro poškropimo z 1,5 odstotnim nicolom.

V KLETI moramo maja, in sicer preden cvete trta, pretočiti vino še tretjič. Pri pretakanju zadimimo sode z žveplom ali pa dodamo vinu 7 gramov kalijevega metabulfita.

drugega čutila. Zdaj pa mu je to prišlo samo od sebe... Preteklo je nekaj minut v popolnem molku.

Moj Bog! To telo, ki je tako dolgo hodilo po svetu, je bilo zdaj brez moči. Včasih jo je popustila bolečina, tedaj je ždela kot na pol v nezavesti. Bila je izmučena, predsmrten spanec ji je legal na oči. In kakor da njen duh neprestano preži v bojazni, da ne bi za zmeraj zaspala, se je zdaj pa zdaj zdrnila, veke so se ji odprle, oči so ji za trenutek zagorele v prejšnjem ognju. Samo za trenutek, že je mračno znova zastrl znenice. Kazno je bilo, da se z vso silo bori proti blodnjam, ki so ji prihajale.

»Kaj je, mati?« se je oglasil. »Ali hudo trpite? Ali česa želite?«

Ni mu mogla odgovoriti. Le z roko je naredila znamenje, da ničesar ne potrebuje. Začelo jo je dušiti, tedaj so se njeni prsti krčevito oprijeli sinove roke. Nenadoma, kakor strašno prebjuna od neke misli, mu je pogledala naravnost v obraz, ustnice so se ji za spoznanje premaknile. Kazalo je, da bi mu bila rada nekaj povedala. Nagril se je nadnjo, z ušesom tik njenih ust, da bi jo slišal. Njene besede so bile rahle kot dih, kakor da so ji iz sanj prišle na jezik. Njihov smisel je ujel bolj s slutnjo kakor s sluhom.

»Martinac! Sveti oče so naši sveti Materi jezik odzali... To ni pravično... To ni dobro...«

Samo to, z izrazom dušne bolečine na obrazu, in nič več. Čedermaca je obšla vročina po telesu. Ali se mater blede? In vendar se ji ni bledel. V tem trenutku so ji bile oči čisto jasne, duh buden. Dolgo zadrževane besede so ji prišle iz dna osuple duše.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

36

Hitel je po bližnjici, še ta se mu je zdela predolga. Zdaj bi se mu zdela predolga vsaka pot, naj bi bila še tako kratka. In ni čutil niti sence tiste slabosti več kot med mašo, napenjal je vse telesne in duševne sile. Stopal je tako naglo, da ga je deček le stežka dohitel, zdaj pa zdaj je moral teči. Vso pot ni spregovoril. Vsaka druga misel se je umaknila

za naše mlade bralce

Tatinska mlinarica in vilinski petelin

Beločrankska pričevanja

V neki vasi ob zeleni Kolpi je živila uboga osebenjka, ki ni imela drugega kot raztrgano bajtico in kokoško ter lepega petelina, zemlje pa niti toliko, da bi na svoje sedla. K bogatim sosedom je hodila na dno in se preživljala s tem, kar je dobila za dnevnino.

Nekega dne, ko se je njen petelin pasel na bregu Kolpe, se je iz reke prihulil povodni mož, pograbil osebenjkinega petelina, ga povlekel na dno Kolpe v svoj grad in požrl s kostmi in perjem vred. Tri dni in tri noči je uboga osebenjka iskala izgubljenega petelina, a zaman. Niti njeno klicanje niti njeno jokanje ukradenega petelina ni privabilo nazaj.

Jokajoča osebenjka se je zasmila vilam Kolpjanjam. Neko noč so se neopazno približale osebenjkinemu kokošnjaku in vanj spustile petelina, ki je bil večji in lepsi kot ukradeni petelin. Vilinski petelin pa ni bil navaden petelin. Imel je to čudežno moč, da je lahko tudi po človeško spregovoril...

Soseda uboge osebenjke je bila bogata, ošabna mlinarica. Ko je osebenjka kokoš o veliki noči zvalila dvanajst piščet, se je mlinarica zjezila, ker so piščeta tekala po njenem travniku. In je sklenila, da se bo osebenjki maščevala. Komaj so piščeta odrasla v jarčice, jih je mlinarica pričela osebenjki krasti. Vsak dan je zmanjkala ena jarčka. Mlinarica jo je brž oskulbla, si jo spekla v ponvi in pojedla. Tako je zavistna ženska počasi polovila vse osebenjkinje kokoške ter jih pojedla. Nazadnje je ostal le še petelin. Tega pa tatinska mlinarica ni mogla ne zvabiti ne ujeti.

Osebenjki je bilo hudo za ukradenimi kokoškami. In ko je nekega večera jokajoč zaman iskala svojo zadnjo kokoško, ki jo je bila požrešena mlinarica že opoldne pojedla, se je vilinski petelin oglasil s človeškim glasom:

«Nikar ne jokaj, gospodinja, in ne žaluj! Vem, kdo ti je ukradel kokoške, vem, kdo ti jih je pojedel. Potrpi! Vseh trinajst kokoši boš dobila nazaj!».

In res je vilinski petelin že naslednje jutro na pragu osebenjkev bajtico tako lepo kikirikal, da je s sosednjega dvorišča pritekla k njemu debela mlinaričina kokoška, ki pa je ostala kar pri osebenjkinemu petelinu in bi je nobena sila več ne spravila proč od njega. Mlinarica je še tisti večer pogrešila kokoš. Privihrala je pred osebenjko bajtico, videla, da se z osebenjkinim petelinom sprehaja njena kokoš, in zakričala:

«To je moja kokoška! Ti si mi jo ukradla!».

Toda glej ga, spaka! Komaj je mlinarica zakričala, da je osebenjka tatica, je na koži njene roke v trenutku pognalo kokošje perje. Prestrašena mlinarica ga je pu-

lila in doma celo z žerjavico smodila, a vse zaman: perja ni mogla odstraniti.

Tako je vilinski petelin vsako jutro lepše kikirikal; in vsako jutro je pritekla k njemu druga mlinaričina kokoš. In sleherni večer je hudobna mlinarica pritekla k osebenjki ter kričala, da ji je kokoš ukradla. Čim pogosteje je prihajala na osebenjko kričat, tem gosteje ji je kokošje perje raslo po rokah, nogah in po telesu, dokler ni bila vsa, od temena

do stopala, poraščena s kokošjim perjem. Ko je nekoga dne na bregu Kolpe prala srajce in rokavce, je planil iz tolmuna povodni mož in se zakrohotal:

«Haha, hoho, primojkoško, to je pa zares velika kokoš!».

Pograbil je tatinsko mlinarico in zginil z njo v Kolpo. Vilinski petelin pa je vzkrilil s perutjo in odletel v gorjanske gošče, kjer so njegove vile rajale vilinsko kolo.

O netopirju

Danes leta netopir samo ponoči. Toda bili so časi, ko je letal tudi podnevi. Ko neko tako leti, mu prileti naproti jastreb.

«Dobro, da te vidim», pravi jastreb, «že tri leta te iščem».

«Zakaj me iščete?».

«Vsi ptiči so že zdavnaj plačali svoj davek, ti edini si ga še dolžan».

«Jaz?» se začudi netopir. «Saj nisem ptič!».

In spustil se je na zemljo v travo in stekel.

«Res», pomisli jastreb, «ni ptič, četveronožec je».

Netopir je pritekel h grčem, na katerih rasto borov-

ci, in srečal srebrno lisico. «Dober dan, spoštovanici! Že sedmo leto te iščem».

«In zakaj me iščete?».

«Vsi četveronožci so mi že plačali davek, le od tebe nisem še nič prejela».

«Od mene?» se začudi netopir. «Saj nisem četveronožec!» Razpne peruti in odleti.

«Res», pomisli lisica, «ptič je».

Od tedaj je netopir prenehal tekati, ker se je bal lisice; od strahu so se mu posušile noge. Podnevi pa tudi ne sme letali — ker se bojni jastreba.

Kovač vzame najmanjšo podkvico, ki jih je imel za graščinskega osla, in podkuje žabo. Podkvice so bile še pol prevelike. Žabo je bolelo, ampak rekla ni nič, zakaj vedela je, da je treba začast in slavo kaj trpeti.

«Natanko tako kakor najlepši konj!» je vzklikalo navdušeno spremstvo in jo vzpodbjalo naprej.

Veseli gostje

Prišla je pomlad. Ptice se livke se vračajo. Veselo čivkajo, pojego in se pripravljajo, da si spleto topla gnezdec.

Najprej so se vrnili iz južnih krajev škrjančki, lastovke in škorci. To so prvi znanilci pomlad. Z veseljem smo jih sprejeli.

Ljubi gostje bi si radi čimprej spletli gnezdo. Pomagali jim bomo. Obesli jim bomo

Zivila je žaba, ki je bila veliko večja, kakor navadne žabe. Pri petju se je njen mogočni glas razločno čul iz zgoraj. Daleč naokoli so jo vse žabe občudovale in bile težke in razbolele. Moško se je zatajevala in se tolazišla, da se je nove stvari vedno težko privaditi, čast in slava sta pa vendarle vsega trpljenja vredni.

Žaba je občudovanje prevzel. Sklicala je vse tovarišice iz bližnjih in dalnjih mlak ter jim razodela: «Podklicar sem, da pokažem svetu, kaj zmore žabji rod. Jutri pojdem h kovaču, da me podkuje in potem bom peketala po cesti kakor konj. Ne le meni, tudi vam, ki vam je usojeno, da ostanete še nadalje v lužah, bo to v vetrki čast in slavo».

In šla je žaba z velikim sprenstvom h kovaču, da jo podkuje.

«Bolelo te bo, ker nimaš kout», reče kovač.

«Ne govoriti, temveč storil!» veli žaba.

Kovač vzame najmanjšo podkvico, ki jih je imel za graščinskega osla, in podkuje žabo. Podkvice so bile še pol prevelike. Žabo je bolelo, ampak rekla ni nič, zakaj vedela je, da je treba začast in slavo kaj trpeti.

«Natanko tako kakor najlepši konj!» je vzklikalo navdušeno spremstvo in jo vzpodbjalo naprej.

Pričje hišice na breze, lipe in sadno drevje. Pa nikar ne mislite, da nam ne bodo plačevali najemnine za ta stanovanja! Saj nam bodo uničevali ličinke, gosenice, hrošče in drugi mrčes na drevju in povrtnini.

Ako bi ne bilo teh gostov, bi nam mrčes uničil vse sadovnjake in vrtove.

Igrajmo se!

Sedmo okrog mize in položimo nanjo toliko gumbov, kolikor nas je. Ne - enega manj. Roke držimo pod mizo. Eden med nami naj pripoveduje zanimivo zgodbo. Pazljivo ga poslušajmo!

«Črna suknja!» nenadoma zavpije tisti, ki pripoveduje zgodbo. Vsi planemo po gumbih, vsak naj si vzame enega. Tisti, ki je najmanj spretan, ostane brez gumba. Kdor ostane trikrat zaporedoma brez gumba, gre iz igre in vzame s seboj en gumb. Zadnji, ki ostane z gumbom, je zmagovalc.

Postavimo se v krog; Roke držimo za brbtom, v rokah pa sklenjeno vrv, na kateri visi prstan ali kak drug obroček. Sredi našega kroga pa stoji eden nas, ki mora najti prstan, oziroma obroček. Mi pa si obroček hitro podajamo po vrvici iz roke v roko, da tisti, ki stoji na sredi, ne vidi. Ko ga najde, mora tisti, pri katerem se je obroček našel, v sredo krog in igra se začne znova.

Podkovana žaba

do. Tudi podkovana žaba je ustregala in posnemala konjisko peketanje, kolikor je mogla. Vsakih pet korakov je počivala, zakaj noge so bile težke in razbolele. Moško se je zatajevala in se tolazišla, da se je nove stvari vedno težko privaditi, čast in slava sta pa vendarle vsega trpljenja vredni.

Ko štoklje odletijo, priplavajo žabe spet na dan in čakajo, kdaj se pokaže dika njihovega rodu. Ampak čakale so zaman, zakaj podkovana žaba je še lahko skočila v vodo, zaradi podkov, pa ni mogla splavati več na vrh in se je pod vodo žalostno zadušila.

Tovarišice so jo bridko objokovale. Da ne bi minil spomin nanjo, ki je tako proslavila žabji rod, so zložile dolgo pesem o junashki podkovani žabi. In to pesem žabe so s ceste brž poskakale v vo-

Cvetko Golar

Na sprehodu s Cankarjem

Minilo je že lepo število let od takrat, ko sva hodila s Cankarjem za Ljubljanco. Tam je bilo nekje od stare cukrarse proti Kodeljevemu, ki je bilo takrat še vse v njivah in travnikih, in sva se menila o pesniku Murnu, ki je umrl že nekaj let poprej. Kar naju obsuje truma solarjev.

«Ti mala, kako ti je pa ime?» se obrne Cankar do majhne punčke bledega, nežnega obraza, ki je šla za nekaj časa vtric naju. Pogledala ga je začudeno in osuplo z velikimi očmi.

«Francka sem», je dahnila.

«Francka! Tako je bilo ime moji materi. O ti punčka! In rjave oči imaš, prav takšne, kot jih je imela ona! Da bi bila tudi ti tako pridna in dobra, kot je bila moja mati, pa bolj srečna! Da se ne bi jokala vse noči, da ne bi stradala in trpel!».

Deklica ga je strme poslušala.

«Da, da, Francka, kaj pa je tvoja mama?».

«Pere!».

«In oče?».

«Saj nima očeta», so zakričali vmes drugi otroci.

«O ti uboga Francka, kaj bi pa rada imela? No, reci, kaj bi kupila, ako bi imela denar?».

Deklica je pomolčala, ne vede, kaj bi rekla. Cankar vzame, kar je imel drobiža v žepu.

«Le povej, vidiš, na desetic!».

«Zvezek pa svinčnik!».

«Pa kaj še?».

«Pa bonbone».

«Ali bo dovolj, Francka?».

Otrok je prikimal.

Od vseh strani so se gnetli otroci proti nama.

«Kdo pa si ti?» se je obrnil Cankar proti najbližnjemu solarju.

«Viktor».

«Oj, kako gosposko ime! Ali je tvoj oče gospod?».

«Ne, v mesto hodi delat».

«No, kaj bi pa ti rad imel?».

«Novo suknjo pa belega kruha in piškote».

Cankar se je zasmejal na glas.

«No, veš kaj, to je vse preveč za danes! Na, tu imaš za pogaca in piškote, suknjo ti bo pa kupil oče. Ali veliko zaslubi?».

«Ne vem».

«Le pozdravi očeta, pa mamo tudi lepo pozdravi! Reci, neki romar vas pozdravlja, ha, ha, tisti, ki nosi oguljen klobuk».

Vsi otroci so se na glas zasmejali in pritiskali na naju.

«Fantič, čigav si pa ti, kako ti je ime?» je Cankar nagonjoril dečka, ki je šel tik pred njim.

«Janez sem».

«Janez! Jaz sem tudi Janez. O, da bi se ti bolje godilo kakor meni! Veliko, veliko bolje! Kaj bi pa rad kupil?».

«Čevlje pa štrukelj».

«Lej ga, fanta, kako je moder! Oboje bi rad imel, koristno in sladko! Na, tu imaš, nekaj boš že dobil za to».

Vedno več rok se je stegovalo proti njemu in Cankar je delil, dokler ni vsega razdal. Zasmejal se je in se obrnil proti meni. «Ali imaš kaj? Sem daj, bodi tako neskončno dober!».

Ko sem dal, je začel znova deliti.

Zmeraj več je bilo praznih dlani pred njim, ko so prospile. Glasovi otrok so skušali previpeti drug drugega in Cankar je delil, se smejal in vpraševal. Zdelo se mi je, da so dobili nekateri po dvakrat, Cankarja to ni vznemirjalo. In tudi zahteve so bile vedno večje. Ta bi rad kupil konja, oni zidal hišo...».

«